

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

The Development of a Training Course on Lanna Folk Toys for Primary School Students

จิรวรรณ บุญมี*

Jirawanyui@g.cmrui.ac.th

ธวัชชัย บุญมี*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และ เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านล้านนาจากปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้านและบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตร และนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ของโรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการทำและวิธีการเล่น ตลอดจนสามารถเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนาได้ ถือเป็นงานอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป คุณสมบัติของผู้เข้าอบรม คือ นักเรียนระดับประถมศึกษา และเยาวชนที่สนใจ โครงสร้างหลักสูตร ประกอบไปด้วย 6 หัวข้อ ได้แก่ บะข่างไว้ เตินกะลา ไม้โก้งแกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ จักจั่น และ ก้องท้อป ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง

2. ผู้เข้าอบรมมีคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรม พบว่าโดยภาพรวมผู้เข้าอบรมทุกคนแสดงพฤติกรรมที่คาดหวังในระหว่างการฝึกอบรม

4. ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นต่อระดับความรู้และทักษะของตนเองก่อนเข้ารับการอบรม โดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับน้อย ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นต่อระดับความรู้และทักษะของตนเองหลังเข้ารับการอบรม โดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมที่มีต่อวิทยากรด้านความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ของวิทยากรจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เข้าอบรมเห็นด้วยอย่างยิ่งสำหรับความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่วิทยากร สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม ของเล่นพื้นบ้านล้านนา ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research aimed to develop a training course and evaluate the outcomes of the course with the primary school students. The researcher collected the body of knowledge of Lanna folk toys from local scholars and knowledgeable people in communities. The local scholars and educators were the ones who developed the training course and did the course with the fourth-year primary school students at Thaluksansai School. The research results were as follows:

1. The training course on Lanna folk toys for primary school students was developed with an aim to make the participants know how to produce and play Lanna folk toys and also ensure that they could play the toys. This study was a way to preserve and pass local wisdom and cultural heritages for the next generations. The participants were primary students and young people who were interested. The training course consisted of 6 topics such as bakhangwo, doenkala, maikongkeng, coptermaiphai, chakchan, and kongtop. It lasted for 15 hours and the course was conducted through lecturing, demonstrating, practicing and arranging a competition.

2. The participants had a higher score after undertaking the training course at the level of 0.01, which was statistically significant.

3. The observations of the behaviors of the participants during the training showed that every participant performed expected behaviors while attending the course.

4. The attitude of the participants towards the level of understanding and skills before the training course was low. The attitude of the participants towards the level of understanding and skills after the training course was high. The attitudes of the participants towards the lecturers' knowledge and teaching skills were at the highest level. The participants thoroughly approved of the lecturers' abilities to conduct the training course. The satisfaction of the participants towards the training course was at the highest level.

Keywords: Training Course, Lanna Folk Toys, Primary Education

บทนำ

การฝึกอบรม (Training) เป็นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รูปแบบหนึ่งซึ่งใช้ระยะเวลาสั้น และมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะ สร้างทัศนคติ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ ในขณะที่การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของ คนให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ มีความเจริญงอกงามทั้งด้านจริยธรรม คุณธรรม ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อให้สามารถปรับตัว และใช้ชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ ถึงแม้ว่าทั้งการศึกษาและการฝึกอบรมจะเป็นกระบวนการ พัฒนาศักยภาพของคนเหมือนกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันในแง่ของขอบเขต กล่าวคือการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายที่จะเตรียมคนเข้าทำงาน หรือฝึกอบรมคนที่ทำงานอยู่แล้ว ให้สามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการฝึกอบรมจึงมีเนื้อหา ประเด็น และจุดเน้นเฉพาะเรื่อง ซึ่งหลังจากที่เข้ารับการอบรมแล้วผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากวิทยากรไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ทันที ในขณะที่การศึกษามุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคน ดังนั้นระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาจึงต่อเนื่องยาวนานมากกว่าระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม เนื่องจากมีเนื้อหาวิชาหลากหลายเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ ประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลได้ในอนาคตหลังจากสำเร็จการศึกษา

การฝึกอบรมจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หากปราศจากหลักสูตรที่ดี (จิรวรรณ บุญมี, 2559) ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญที่เปรียบเสมือนแผนการปฏิบัติงาน และแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เข้าอบรม เป้าหมายสำคัญของการสร้างหลักสูตร คือ การได้มาซึ่งหลักสูตรที่

สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่ดีให้แก่ผู้เข้าอบรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนั้นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม จึงเกี่ยวข้องกับการกำหนดหัวข้อและเนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วิธีการประเมินผล เทคนิค และสื่อการเรียนการสอน รวมถึงระยะเวลาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์นั้น นอกจากหลักสูตรที่ดีจะสามารถนำไปใช้จัดฝึกอบรมได้จริง และสามารถช่วยให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมได้แล้ว หลักสูตรที่ดีจะต้องมีการประเมินเพื่อทราบถึงข้อบกพร่อง ตลอดจนได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และทันสมัยอีกด้วย ดังนั้นการประเมินผลการใช้หลักสูตรจึงเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบการฝึกอบรมและผู้เกี่ยวข้องทราบถึงผลสำเร็จของการจัดฝึกอบรม ในแง่การบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรม ผลที่ได้รับจากการฝึกอบรม รวมถึงความเหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น หัวข้อและเนื้อหาในหลักสูตร กิจกรรม วิทยากร สถานที่ เวลา และอุปกรณ์ในการฝึกอบรม เป็นต้น การประเมินผลโครงการฝึกอบรมจึงเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนการดำเนินงาน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการจัดฝึกอบรมในครั้งถัดไป

ของเล่นพื้นบ้านมีประโยชน์มากกว่าความสนุกสนาน กล่าวคือ การเล่นของเล่นโบราณที่หลากหลายสามารถกระตุ้นเซลล์สมอง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และจดจำ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันความนิยมในการเล่นของเล่นพื้นบ้านนั้นลดลงอย่างมาก เนื่องจากถูกแทนที่ด้วยของเล่นทันสมัยสำหรับเด็กยุคใหม่ นายทวิทรัพย์

นามขจรโรจน์ ผู้ประสานงานกลุ่มรุ่งอรุณของเล่น
พื้นบ้าน ซึ่งเป็นเครือข่ายชุมชนทำของเล่น การเล่นของ
เล่นพื้นบ้าน 4 ภาค และการละเล่นเด็กเพื่อการพัฒนา
เด็ก เปิดเผยว่าของเล่นโบราณกว่า 300 ชนิด กำลังจะ
สูญหาย และบางอย่างได้สูญหายไปแล้วจากสังคมไทย
เพราะสังคมเปลี่ยนไปจากชุมชนท้องถิ่น เป็นสังคมเมือง
อีกทั้งเด็กไทยก็ให้ความสนใจกับการเล่นเกม เล่น
อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือมากกว่า ดังนั้นของเล่น
โบราณจึงมีให้ชมในงานที่จัดขึ้นเฉพาะเท่านั้น ซึ่งอาจมี
การทำขึ้น เพื่อแสดงหรือสาธิตให้เด็กและเยาวชนคนรุ่น
ใหม่ได้เล่น (เด็กไทยสลักไอที ห่วง 300 ของเล่นโบราณ
สูญหาย, 2554)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึ
กอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา และประเมินผลการใช้
หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียน
ระดับประถมศึกษา ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์ และ สืบสาน
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านของเล่นพื้นบ้านล้านนาอันเป็น
มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่น
พื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของ
เล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. เนื้อหาการวิจัย คือ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
ของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถม
ศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้านของ
ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้ว
กว้าง” ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยนายอานนท์ ไชยรัตน์ ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ 7 บ้านสันทรายต้นกอก หลังจากนั้นนำหลักสูตร
ฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียน

ระดับประถมศึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญจาก คณะครุศาสตร์,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่ประเมิน แล้วจึงนำหลักสูตรไปจัดเป็น
โครงการฝึกอบรมให้แก่ักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน หลังจากนั้นจึงดำเนิน
การประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้าน
ล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. ของเล่นพื้นบ้านล้านนา หมายถึง ของเล่น
พื้นบ้านล้านนา ที่ปราชญ์ชาวบ้านของศูนย์การเรียนรู้
ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” ได้รื้อฟื้นขึ้น
มาโดยอาศัยองค์ความรู้และประสบการณ์ในการประดิษฐ์
จากวิสตุกรรมชาติ ได้แก่ บะข่างโว้ เติงกะลา ไม้โก้งแก้ง
คอปเตอร์ไม้ไผ่ จักจั่น และ ก้องท้อป ทั้งนี้การเรียกชื่อ
และสะกดชื่อของเล่นพื้นบ้านล้านนาทั้ง 6 ชนิดนั้นเป็น
ไปตามที่ปราชญ์ชาวบ้านได้ให้ข้อมูล

3. หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง หลักสูตรฝึ
กอบรมระยะสั้น เรื่อง ของเล่นพื้นบ้านล้านนา ซึ่งประกอบ
ไปด้วยหัวข้อและเนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ระยะ
เวลาของแต่ละหัวข้อ วิธีการประเมินการเรียนรู้ เทคนิค
การฝึกอบรมและสื่อการสอน ที่ออกแบบขึ้นเพื่อให้ผู้เข้า
อบรมซึ่งเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาได้รับความรู้และ
ทักษะเกี่ยวกับการทำและการเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา

4. ประชากรผู้เกี่ยวข้องในการวิจัย คือ ปราชญ์
ชาวบ้านของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ล้านนา “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” บ้านสันทรายต้นกอก
ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ผู้รู้ในชุมชน,
ผู้เชี่ยวชาญจากคณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ผู้บริหาร
ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านท่า
หลุกสันทราย

5. พื้นที่วิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม
พื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” ตั้งอยู่เลขที่ 137 หมู่ 7
ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียน

บ้านท่าหลุกสันทราย ตั้งอยู่เลขที่ 191 หมู่ 8 ถนน ฟ้าย่าม-สันผีเสื้อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

บททวนวรรณกรรม

จากเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กล้านนา พบว่าการละเล่นล้านนามีความหลากหลายมาก แต่จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทย อันเป็นสังคมเกษตรดั้งเดิมเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรม หรือสังคมเมืองอย่างชัดเจน ส่งผลให้เด็กถูกจำกัดพื้นที่เล่น มีการเปลี่ยนแปลงไปจากการเล่นในอดีต ชีวิตเด็กในเมืองจะไม่มีสถานที่เล่นของชุมชน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังกล่าวมีผลกระทบต่อการเล่นล้านนาใน 2 ลักษณะ คือ การละเล่นล้านนาบางอย่างไม่มีการเล่นอีกเลย และการละเล่นล้านนาบางอย่างที่ยังคงมีการเล่นอยู่ในปัจจุบันแต่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า การละเล่นล้านนามีการเปลี่ยนแปลงไปจำนวนมาก สูญหายไปมากกว่าครึ่ง (55%) สาเหตุหลัก คือ เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนการละเล่นที่พบว่ายังคงมีการเล่นในปัจจุบันนั้น สภาพแวดล้อมที่รองรับการละเล่นก็ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการเล่นได้อย่างเต็มที่ (มณีवास จินตพิทักษ์, 2552) ซึ่งผลจากการศึกษาสถานภาพของภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านในพื้นที่ตำบลฟ้าย่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ของ ทิพย์พุกฤษสุนทร (2558) พบว่าสถานภาพของภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านกำลังพิการหรือบกพร่อง (ผู้ส่งสารหดตัวลงหรือขาดผู้รับสารรุ่นใหม่) จำเป็นต้องหาทางสืบทอด ทั้งตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดความนิยม คือ ปัจจัยที่มาจากภายในตัวภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านเอง (อันได้แก่ บทบาทและสถานภาพของผู้ส่งสารลดลง สื่อวัตถุพื้นบ้านมีลักษณะเป็น “สื่อเจียบ” ช่องทาง/พื้นที่/วาระโอกาสในการเข้าถึงตัวสื่อหดลง และรสนิยมของผู้รับสารเปลี่ยนไป) ปัจจัยจากภายในชุมชน (อันได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ชุมชน ลักษณะชุมชนเปิด/ปิด และความเชื่อของชุมชน) และปัจจัยจากภายนอกชุมชน

(อันได้แก่ มิติทางการเมือง มิติทางสังคม มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางเทคโนโลยี/สื่อมวลชน/สื่อสมัยใหม่ มิติการเข้ามาของหน่วยงานภายนอก มิติความเจริญและความทันสมัย มิติความเร็วเข้า/ความรุนแรงของการเข้ามาของปัจจัยภายนอก และมิติคู่แข่ง มิติโครงสร้างครอบครัว และวิถีชีวิตประจำวันของทั้งเด็กและผู้ใหญ่เปลี่ยนไป)

ของเล่นพื้นบ้านส่วนใหญ่แฝงไว้ด้วยวัฒนธรรม คติความเชื่อ ภูมิปัญญา และความหมายที่แฝงในเรื่องของการสัมผัสใกล้ชิดธรรมชาติ รองลงมา คือ เรื่องของวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งย่อมแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ นั้นของเล่นพื้นบ้านยังสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะสำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี ตามกรอบการพัฒนาทางศิลปะ 7 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคม พัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ พัฒนาการทางด้านการรับรู้ และพัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพได้ โดยผลการวิจัยพบว่า ของเล่นพื้นบ้านสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ได้มากที่สุด รองลงมาคือ ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านการสร้างสรรค์ เป็นจำนวนใกล้เคียงกัน ถึงแม้ว่าจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ด้านการรับรู้ และด้านสุนทรียภาพ ได้ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ (สิวลี ศิลปวรศาสตร์, 2555) สอดคล้องกับ วรรณวิภา เทียงธรรม และ อัญญมณี บุญเชื้อ (2557) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนโดยใช้ของเล่นพื้นบ้านตามแนวคิดการประมวลข้อมูลการรับรู้ความรู้สึกเพื่อส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล ซึ่งพบว่าหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการเคลื่อนไหว ด้านการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ การจัดการร่างกาย และการควบคุมอุปกรณ์ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการเคลื่อนไหว ด้านการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ การจัดการร่างกาย และการควบคุมอุปกรณ์

สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนั้น พัทรี บุญเป็ง (2554) ยังได้ศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ได้ชุดกิจกรรมการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านทั้ง 9 กิจกรรม ที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ ซึ่งผลของการนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ TCT - DP มาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับความคิดสร้างสรรค์ พบว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 46.93 คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้จากบรรพบุรุษในอดีต และได้ถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นผ่านไปยังลูกหลาน แต่เนื่องด้วยวิถีชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เพื่อให้ภูมิปัญญาสามารถดำรงอยู่และมีการสืบทอดต่อยังอนุชนรุ่นหลัง ภายใต้สภาพการณ์ของสังคมที่แตกต่างและเคลื่อนไหวตลอดเวลา ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553) ได้เสนอแนะวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ไปจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน ให้เด็กได้เรียนรู้โดยคัดเลือกเนื้อหาหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ปัญญาชาวบ้าน ช่างเทคนิคชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้ ควรอยู่ในดุลยพินิจของโรงเรียน ในด้านความเหมาะสมทั้งกิจกรรม เนื้อหาสาระ และวัยของเด็ก

อย่างไรก็ตามการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าใช้ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนโดยเชิญประชาชนชาวบ้าน ปัญญาชาวบ้าน ช่างฝีมือต่างๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมใน

การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น

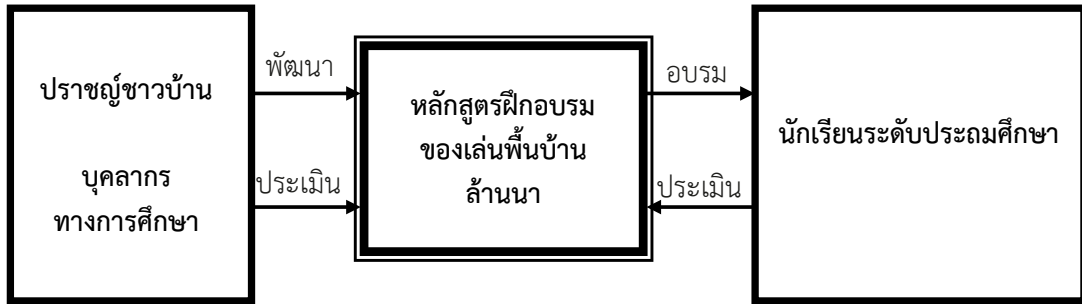
นอกจากวิธีการดังกล่าวข้างต้นแล้วยังสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษานำหลักสูตรที่พัฒนาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อีกด้วย ดังเช่นงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการปั้นตุ๊กตาชาววัง ที่ได้ศึกษาองค์ความรู้การปั้นตุ๊กตาชาววัง และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การปั้นตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ โดยหลักสูตรมีรายละเอียดเกี่ยวกับ แนวคิด หลักการ และเหตุผล วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เวลาการจัดการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับผู้เรียน (กนกวรรณงามฉวี, 2554)

การฝึกอบรมเริ่มต้นจากการเลือกหัวข้อการฝึกอบรม เลือกสถานที่และอุปกรณ์ที่เหมาะสม คัดเลือกวิทยากรที่มีความสามารถเพียงพอที่จะยกระดับความรู้และทักษะของผู้เข้าอบรมได้ แล้วจึงกำหนดหัวข้อและเนื้อหาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการฝึกอบรม ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวข้างต้นจะส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของผู้เข้าอบรม (Diamantidis & Chatzoglou, 2012) วิทยากรเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่สุดในการฝึกอบรม ผลจากการวิจัยพบคุณลักษณะที่สำคัญของวิทยากร 2 ประการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการฝึกอบรม กล่าวคือ วิทยากรที่มีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อที่อบรม (Knowledge level) จะสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดี และวิทยากรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกันเองกับผู้เข้าอบรม (Interpersonal skill) ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน (Ghosh, Satyawadi, Joshi,

Ranjan & Singh, 2012) นอกจากวิทยาการแล้ว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (Context factors) ก็เป็นสิ่งที่ผู้จัดฝึกอบรมต้องคำนึงถึง ได้แก่ สถานที่ฝึกอบรม อาหาร

และเครื่องดื่ม และการจัดกิจกรรมสนทนาการ เป็นต้น (Ghosh, Joshi, Satyawadi, Mukherjee & Ranjan, 2011)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” ตั้งอยู่เลขที่ 137 หมู่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย ตั้งอยู่เลขที่ 191 หมู่ 8 ถนนฟ้าฮ่าม-สันผีเสื้อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากร

ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” และผู้รู้ในชุมชน ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 คน, ผู้เชี่ยวชาญจากคณะครุศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 6 คน, ผู้บริหารครู และบุคลากรของโรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย จำนวน 7 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ประเภท มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา ที่ให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 6 ท่าน ทำการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ โดยใช้แบบประเมินซึ่งมีรายการประเมิน 6 ด้าน ได้แก่ รูปเล่ม องค์ประกอบของหลักสูตร หัวข้อและเนื้อหา ภาพประกอบ การใช้ภาษา และวิธีการประเมินการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Form) และแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนระดับความคิดเห็น คือ

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

2) แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม (Pre-test and Post-test) มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบปรนัย 25 ข้อ แบ่งออกเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 17 ข้อ และแบบเติมคำ จำนวน 8 ข้อ

3) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรม (Observation Form) โดยมีการระบุประเด็นที่จะสังเกตไว้ เพื่อให้ผู้สังเกตสามารถจดบันทึกข้อมูลได้อย่างอิสระ และแบบสังเกตที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนพฤติกรรมที่คาดหวังในระหว่างการฝึกอบรม คือ

5 หมายถึง ผู้เข้าอบรมทุกคนแสดงพฤติกรรมนั้น

4 หมายถึง ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรม

3 หมายถึง ผู้เข้าอบรมประมาณครึ่งหนึ่งแสดงพฤติกรรมนั้น

2 หมายถึง ผู้เข้าอบรมส่วนน้อยแสดงพฤติกรรมนั้น

1 หมายถึง ไม่มีผู้เข้าอบรมแสดงพฤติกรรมนั้น

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง 5

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง 4

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง 3

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง 2

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง 1

4) แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลังการฝึกอบรม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close Ended Form) และแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Form) และแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนระดับความคิดเห็นและความพึงพอใจ คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง / มากที่สุด	5	คะแนน
เห็นด้วย / มาก	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ / ปานกลาง	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย / น้อย	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง / น้อยที่สุด	1	คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นและความพึงพอใจ คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง / มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง เห็นด้วย / มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ไม่แน่ใจ / ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง ไม่เห็นด้วย / น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง / น้อยที่สุด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) เก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการทำของเล่นพื้นบ้านล้านนา และวิธีการเล่นของเล่นพื้นบ้าน

ล้านนา 6 ชนิด ได้แก่ บะข่างไว้ เติงกะลา ไม้โก้งแกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ จักจั่น และ ก้องท้อป จากปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ในชุมชน

3) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขึ้น ณ. ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา “สลีปังจัยแก้วกว้าง” บ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในชุมชน และบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

4) จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และผลิตสื่อการสอนที่ต้องใช้ในระหว่างการฝึกอบรม ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการเรียนรู้นักเรียนระดับประถมศึกษาที่เป็นผู้เข้าอบรม

5) นำหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ออกแบบไว้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่านประเมินคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้

6) ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตามที่ใช้ผู้เชี่ยวชาญแนะนำก่อนนำไปใช้

7) นำหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาไปใช้จริง โดยการจัดโครงการฝึกอบรมในระหว่างเดือน สิงหาคม ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2560 ณ. โรงเรียนบ้านท่าหลุก สันทราย

8) ประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรม และแบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลังการฝึกอบรม

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์ผลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบคะแนนก่อนอบรมและคะแนนหลังอบรมด้วยการทดสอบค่าที (Paired Sample t-test)

ผลการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการทำและวิธีการเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา ตลอดจนสามารถเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนาได้ ถือเป็นภาระอันรักและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป คุณสมบัติของผู้เข้าอบรม คือ นักเรียนระดับประถมศึกษา และเยาวชนที่สนใจ

โครงสร้างหลักสูตร ประกอบไปด้วย 6 หัวข้อ ได้แก่ บะข่างไว้ เติงกะลา ไม้โก้งแกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ จักจั่น และก้องท้อป ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง วิทยากร คือ คุณอานนท์ ไชยรัตน์ และ คุณคณิโท อินทแก้ว ปราชญ์ชาวบ้านของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปังจัยแก้วกว้าง” ผู้ช่วยวิทยากร คือ คุณสรศักดิ์ ดวงศรี และ คุณขจรศักดิ์ ปัญญาเรือน โดยวิทยากรใช้เทคนิคการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และเกมการแข่งขัน

ประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรมโดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบบันทึกการสังเกต

พฤติกรรมของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรม และแบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของ ผู้เข้าอบรมหลังการฝึกอบรม สำหรับสื่อการสอน ประกอบด้วยหนังสือการ์ตูน เรื่อง ของเล่นพื้นบ้านล้านนา..ย้อนอดีต.. วิถีทัศน์เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านล้านนา และเอกสารประกอบการฝึกอบรมจากเนื้อหาในเล่มหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของบะซังโว่ ส่วนประกอบของบะซังโว่ ขั้นตอนการทำบะซังโว่ วิธีการเล่นบะซังโว่ และ เทคนิคการเล่นบะซังโว่ สำหรับหัวข้อ “บะซังโว่” โดยในหัวข้อ “เดินกะลา” “ไม้โก้งแก้ง” “คอปเตอร์ไม้ไผ่” “จิ๊กจั่น” “ก้องท้อป” นั้นจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือใช้ในการทำ ขั้นตอนการทำ และ วิธีการเล่น

2. ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนนำไปใช้

ผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนนำไปใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 6 ท่าน พบว่าไม่มีรายการประเมินข้อใดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.00 และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.64 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.489) จัดอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นจึงถือว่าหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้าอบรม

ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนอบรม และคะแนนหลังอบรมของผู้เข้าอบรม โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัยจำนวน 25 ข้อ พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 7.33 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังอบรมเท่ากับ 19.07 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่าผู้เข้าอบรมทุกคนมี

คะแนนหลังอบรมเพิ่มขึ้น สามารถคำนวณหาค่าร้อยละ ความก้าวหน้าของผลการเรียนรู้เฉลี่ยได้ร้อยละ 46.93 ซึ่งเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติโดยใช้ค่าที (Paired Sample t-test) พบว่าผู้เข้าอบรมมีคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรม

ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรมในครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรม พบว่าโดยภาพรวมผู้เข้าอบรมทุกคนแสดงพฤติกรรมที่คาดหวังในระหว่างการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.224) ทั้งนี้ ผู้เข้าอบรมทุกคนแสดงพฤติกรรมดังนี้ กระตือรือร้นที่จะเล่นของเล่น เกิดความสนุกสนานในขณะที่กำลังเล่น ของเล่น ตั้งใจเรียนรู้ขั้นตอนการทำของเล่น ได้ฝึกเล่นของเล่น พยายามที่จะเล่นของเล่นให้เป็น สามารถเล่นของเล่นได้ และสนใจเรียนรู้ขั้นตอนการทำของเล่น นอกจากนั้นผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ยังแสดงพฤติกรรมดังต่อไปนี้ มีส่วนร่วมในขั้นตอนการทำของเล่น สามารถบอกวิธีการเล่นของเล่นให้ผู้อื่นได้ และสามารถบอกวิธีการทำของเล่นให้ผู้อื่นได้

5. ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลังการฝึกอบรม

ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีอายุเฉลี่ย 10.50 ปี มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 3.50 – 4.00 คิดเป็นร้อยละ 36.6

ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นต่อระดับความรู้และทักษะของตนเองก่อนเข้ารับการอบรม โดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.12 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.674) โดยมีความรู้และทักษะก่อนเข้ารับการอบรมหัวข้อ บะซังโว่ ไม้โก้งแก้ง คอปเตอร์ไม้ไผ่ จิ๊กจั่น และ ก้องท้อป จัดอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่หัวข้อ เดินกะลา จัดอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นต่อระดับความรู้และทักษะของตนเองหลังเข้ารับการอบรม โดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.37 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.467) โดยมีความรู้และทักษะหลังเข้ารับการอบรมหัวข้อ บะช่างโว่ ไม้โก่งแกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ จักจั่น และ กิ่งท้อป ในระดับมาก ในขณะที่หัวข้อ เดินกะลา จัดอยู่ในระดับมากที่สุด

ความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมที่มีต่อวิทยากรด้านความรู้ของวิทยากรจัดอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.310) ด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรจัดอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.87 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.308) และผู้เข้าอบรมเห็นด้วยอย่างยิ่งสำหรับความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่วิทยากร (ค่าเฉลี่ย 4.57 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.435)

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.273) โดยประเด็นย่อยทุกประเด็นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ อาหารว่างและเครื่องดื่ม การฝึกปฏิบัติทำของเล่นพื้นบ้านล้านนา การฝึกปฏิบัติเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา การสาธิตของวิทยากร หนังสือการ์ตูน เรื่อง ของเล่นพื้นบ้านล้านนา..ย้อนอดีต.. วิถีทัศน์เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านล้านนา การดำเนินงานของผู้จัดโครงการฝึกอบรม ช่วงเวลาที่จัดฝึกอบรม ระยะเวลาการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร ความพร้อมของเครื่องมือที่ใช้ในการทำของเล่นพื้นบ้านล้านนา ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม เกมการแข่งขันของเล่นพื้นบ้านล้านนา การบรรยายของวิทยากร เอกสารประกอบการฝึกอบรม และ สถานที่จัดฝึกอบรม

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และ

เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย ชื่อหลักสูตร หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คุณสมบัติของผู้เข้าอบรม โครงสร้างหลักสูตรซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อและเนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ระยะเวลาของแต่ละหัวข้อ วิทยากร วิธีการประเมินการเรียนรู้ เทคนิคการฝึกอบรม สื่อการสอน และ กำหนดการฝึกอบรม สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ จิวพานิชย์ และ ชัยวัฒน์ วารี (2554) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ LMS Moodle เพื่อการเตรียมความพร้อมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งหลักสูตรมีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้าง เวลาการอบรม เนื้อหาสาระ กิจกรรม การฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การติดตาม การวัดและการประเมินผล

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการทำของเล่นพื้นบ้านล้านนา และวิธีการเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา 6 ชนิด ได้แก่ บะช่างโว่ เดินกะลา ไม้โก่งแกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ จักจั่น และ กิ่งท้อป จากปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ในชุมชน แล้วดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ. ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” บ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในชุมชน และบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แล้วผู้วิจัยจึงจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ผลิตภัณฑ์การสอนที่ต้องใช้ในระหว่างการทำของเล่น และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม หลังจากนั้นจึงนำหลักสูตรฝึกอบรมให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนบ้านท่าหลุก สันทราย นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบก่อนและหลัง การฝึกอบรม แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้า อบรมระหว่างการฝึกอบรม แบบสอบถามความคิดเห็น และความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลังการฝึกอบรม เป็น เครื่องมือในการประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วย โดยมี ประชาชนชาวบ้านทำหน้าที่เป็นวิทยากรตลอดระยะเวลา ของการฝึกอบรม สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ รั้งสิมันต์วงศ์ และ ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ (2559) ที่ กล่าวว่า การพัฒนา หลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ระเบียบ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่น สามารถได้จำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ ขั้นตอนแรก การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่สอง การพัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ขั้นที่สาม การศึกษาผลการใช้หลักสูตร

สำหรับผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมของ เล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ก่อนนำไปใช้ จัดอยู่ในระดับมากที่สุด ผลจากการใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม ซึ่ง มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบปรนัย 25 ข้อ แบ่งออกเป็น ข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 17 ข้อ และ แบบเติมคำ จำนวน 8 ข้อ พบว่าผู้เข้าอบรมมีคะแนนหลัง อบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้เข้าอบรมทุกคนมีคะแนนหลังอบรมเพิ่มขึ้น ทุกคน สามารถคำนวณหาค่าร้อยละความก้าวหน้าของ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยได้ร้อยละ 46.93 สำหรับความคิดเห็น ของผู้เข้าอบรมที่มีต่อระดับความรู้และทักษะของตนเอง ก่อนเข้ารับการอบรม โดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ยังมีความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมที่มีต่อระดับความรู้ และทักษะของตนเองหลังเข้ารับการอบรม โดยภาพรวม จัดอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการผลิตของเล่นพื้นบ้านเพื่อส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน

ได้แก่ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร หลังจากนั้นจึงนำ หลักสูตรไปทดลองใช้ โดยก่อนที่จะนำหลักสูตรไปทดลอง ใช้ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาปฐมวัย ได้ประเมินว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมโดยรวมในระดับ มากที่สุด ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผู้เข้ารับการ อบรมมีผลการทดสอบความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ชมภู ไชยวงษ์ และ จันทรรักษา เขจรศาสตร์, 2558)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การใช้ภาษาของวิทยากร

วิทยากรมีบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้เข้าอบรม ดังนั้นการเลือกใช้ภาษาพูดที่เหมาะสมจึงเป็นปัจจัยที่ สำคัญประการหนึ่ง การใช้ภาษาถิ่น ที่เรียกว่า ภาษาเหนือ ภาษาล้านนา หรือ คำเมือง เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ตลอดระยะเวลาของการฝึกอบรม ถึงแม้ว่าจะสามารถ สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง รวมถึงช่วยให้สามารถ สื่อความหมายในเนื้อหาของบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับ ของเล่นพื้นบ้านล้านนาได้ดีก็ตาม แต่ในทางตรงข้ามการ ใช้ภาษาถิ่นก็อาจเป็นอุปสรรคทำให้ ผู้เข้าอบรมบางกลุ่ม ไม่สามารถเข้าใจความหมายที่วิทยากรต้องการจะสื่อสาร ได้อย่างถูกต้อง ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมักเกิดขึ้นกับ ผู้เข้าอบรมที่ไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในแถบภาคเหนือ หรือ ผู้เข้าอบรมที่เป็นคนเหนือโดยกำเนิด แต่ไม่สามารถเข้าใจ ภาษาเหนือได้ทั้งหมด ดังนั้นวิทยากรซึ่งสามารถใช้ภาษา เหนือเป็นสื่อกลางในการสื่อสารได้ดีที่สุดและมีความถนัด มากที่สุด เพราะเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ โดยกำเนิดนั้น จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความเข้าใจของผู้เข้าอบรม ดังนั้นก่อนที่วิทยากรจะเลือกใช้ภาษาเหนือเป็น สื่อกลางในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ควรมีการสอบถาม ความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมก่อน หรือในกรณีที่ผู้เข้า อบรมส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าใจภาษาเหนือได้ วิทยากร จำเป็นต้องสื่อสารโดยใช้ภาษากลางเป็นหลัก

2. การทำหน้าที่ของวิทยากร

วิทยากรซึ่งเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชน ชาวบ้าน หรือผู้รู้ในชุมชน ที่มีความรู้จริงในเรื่องของเล่นพื้นบ้านล้านนา เป็นคุณสมบัติสำคัญของวิทยากรข้อหนึ่ง อย่างไรก็ตามการจะเป็นวิทยากรมืออาชีพได้นั้น วิทยากร ต้องมีความรู้และคุณสมบัติอื่นๆ อีกหลายประการ อาทิ บทบาทหน้าที่ของวิทยากร บุคลิกภาพที่ดีของวิทยากร จรรยาบรรณของวิทยากร หลักการใช้สื่อ จิตวิทยาในการสอน เทคนิคการพูด การสื่อสาร และการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ดังนั้นวิทยากรจึงจำเป็นต้องศึกษาและประยุกต์ใช้หลักการ แนวคิด รวมถึงวิธีการต่างๆ ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะในการเป็นวิทยากร เพื่อให้เกิดความชำนาญจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของวิทยากรได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากร การปฏิบัติหน้าที่วิทยากร บทบาทและเทคนิคการเป็นวิทยากร เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

การประกาศนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต้องบริหารจัดการหลักสูตรโดยการปรับโครงสร้างเวลาเรียน และปรับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ “สอนน้อย แต่เรียนรู้มาก: Teach Less Learn More” โดย “ลดเวลาสอนของครู” เป็นการลดสัดส่วนเวลาเรียนในห้องเรียน และเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนลง ตลอดจนลดบทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น “เพิ่มเวลารู้” เป็นการเพิ่มเวลาเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติจริงทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีความสุขจากการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายทั้งกิจกรรมที่กำหนดให้เรียน และกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเลือก เกิดการพัฒนาสมอง พัฒนาจิตใจ พัฒนาทักษะการปฏิบัติ และพัฒนาสุขภาพ ดังนั้นบุคลากรในสถานศึกษาต่างๆ

สามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ไปจัดเป็นกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนในโรงเรียนได้ ช่วยให้นักเรียนผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียดกับการเรียนมากจนเกินไป ในขณะเดียวกันก็ได้รับองค์ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านล้านนาด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งถัดไป

1. ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเน้นพัฒนาผู้เข้าอบรมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม
2. ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้เข้าอบรมวัยผู้ใหญ่ อาทิ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ประชาชน และผู้สนใจทั่วไป โดยเน้นพัฒนาศักยภาพของผู้เข้าอบรมในด้านทักษะการทำและการเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา เพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านของเล่นพื้นบ้านล้านนา
3. ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา หรือของเล่นโบราณประเภทอื่น ที่กำลังจะสูญหายไปจากชุมชนและสังคมไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป
4. ควรพัฒนาหลักสูตรของเล่นพื้นบ้านล้านนาในมิติของการนำของเล่นพื้นบ้านไปเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาหรือระดับมัธยมศึกษา ในรายวิชาต่างๆ อาทิ วิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ศิลปะ การงานอาชีพ เป็นต้น
5. ควรศึกษาความต้องการ ความเป็นไปได้ และผลกระทบของการนำหลักสูตรของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียน ทั้งในรูปแบบการเชิญครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาร่วมจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน หรือการนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ หรือสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย ขอขอบคุณพ่อหลวงอานนท์ ไชยรัตน์ และพ่อคัมโท อินทแก้ว ประชาญชาวบ้าน ตลอดจนคุณสรศักดิ์ ดวงศรี และ คุณขจรศักดิ์ ปัญญาเรือน ผู้รู้ในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านล้านนาของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฝึก

อบรม ตลอดจนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณผู้อำนวยการศึกษาศักดิ์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย ตลอดจนคณะครู บุคลากร และนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในระหว่างการทำโครงการฝึกอบรมรวมไปถึงรองศาสตราจารย์สนิท สัตโยภาส, รองศาสตราจารย์ยุพิน อินทะยะ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดากา, อาจารย์ ดร.สำเนา หมั่นแจ่ม, อาจารย์ ดร.สายฝน แสนใจพรม และ อาจารย์ ดร.วชิรา เครือคำอ้าย คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะครุศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ งามฉวี. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการปั้นตุ๊กตาชาววัง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จิรวรรณ บุญมี. (2559). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. เชียงใหม่: ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชมภู ไชยวงษ์ และ จันทร์นภา เขจรศาสตร์. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรการผลิตของเล่นพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. รายงานการวิจัย วิทยาลัยชุมชนตาก สังกัดสถาบันวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยวัฒน์ จิวพานิชย์ และ ชัยวัฒน์ วารี. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ LMS Moodle เพื่อการเตรียมความพร้อมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชัยวัฒน์ รังสิมันต์วงศ์ และ ทิพย์วิมล วงแก้วทิรัญ. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชน*. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*. 3(2), 94-102.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตโปรดเรชั่น.
- เด็กไทยล้าสักไอที ห่วง 300 ของเล่นโบราณสูญหาย. (2554). ค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2557. จาก <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?News ID=954000000705&TabID=3&>.
- ทิพย์พธู กฤษสุนทร. (2558). *แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- พัชรี บุญเป็ง. (2554). การใช้ชุดกิจกรรมการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มณิชาส จินตพิทักษ์. (2552). ที่ว่างและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเล่นล่านนาของเด็กในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรรณวิภา เทียงธรรม และ อัญญมณี บุญชื้อ. (2557). ผลของการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนโดยใช้ของเล่นพื้นบ้านตามแนวคิดการประมวลข้อมูลการรับความรู้สึกเพื่อส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. 9(1), 473-487.
- สีวลี ศิลป์วรศาสตร์. (2555). การศึกษาของเล่นพื้นบ้าน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะสำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี. ค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2557. จาก <http://thesis.grad.chula.ac.th/current.php?mode=show&id=5183408627>.
- Diamantidis, A. D & Chatzoglou, P. D. (2012). Evaluation of formal training programmes in Greek organisations. *European Journal of Training and Development*, 36(9), 888-910.
- Ghosh, P., Joshi, J. P., Satyawadi, R., Mukherjee, U. & Ranjan, R. (2011). Evaluating effectiveness of a training programme with trainee reaction. *Industrial and Commercial Training*, 43(4), 247-255.
- Ghosh, P., Satyawadi, R., Joshi, J. P., Ranjan, R. & Singh, P. (2012). Towards more effective training programmes: a study of trainer attributes. *Industrial and Commercial Training*, 44(4), 194-202.